

Suomen ja ruotsin vuorottelu kaksikielisessä kokouksessa – Kielenvalinnan näkökulma

Merja Koskela & Emma Dahl
Filosofinen tiedekunta
Vaasan yliopisto

I denna artikel studeras användningen av finska och svenska under ett tvåspråkigt möte. Syftet med pilotstudien är att få en helhetsbild av språkanvändningen, dvs. att undersöka vilken roll finskan och svenskan har under mötet. Vi intresserar oss särskilt för ordförandens och funktionärernas roll sett ur ett språkvalsperspektiv. Undersökningens material utgörs av ett möte av landskapets samarbetsgrupp i Österbotten. Mötet har spelats in på band och video 30.9.2010 och av materialet har en grov transkription utförts. I mötet deltar 13 ledamöter och mötets längd är ca två timmar. Resultaten av den kvantitativa analysen visar att ordföranden börjar och avslutar sina turer på svenska och anger det viktigaste innehållet i sina turer på finska i mitten av turen. Funktionärernas språkval verkar vara styrt närmast av personlig stil: några följer skriven text och håller språken isär, medan andra talar mera spontant och använder mera kodväxling.

Avainsanat: kaksikielisyys, kokous, kielenvalinta, koodinvaihto

1 Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastelemme suomen ja ruotsin vaihtelua Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) kaksikielisessä kokouksessa. Kyseessä on pilottitutkimus, jonka tavoitteena on selvittää, minkälainen kokonaiskuva kielenkäytöstä kaksikielisessä kokouksessa muodostuu ja kartoittaa näin tutkimuskohteita yksityiskohtaisempaa jatkotutkimusta varten. Kiinnitämme erityistä huomiota puheenjohtajan ja esittelijöiden rooliin kielivalintojen näkökulmasta ja pohdimme, minkälainen vaikutus näiden henkilöiden kielivalinnoilla on vuorovaikutuksen kokonaisuuteen.

Kokouksia, samoin kuin neuvotteluja, on tutkittu paljon muun muassa liikeviestinnän ja johtamisen näkökulmista. Lingvistisessä kokoustutkimuksessa on selvitetty muun muassa kokousten rakentumista vuoronvaihtojen kautta, jolloin erityistä huomiota on kiinnitetty avauksiin ja lopetuksiin (ks. esim. Atkinson ym. 1978; Bargiela-Chiappini & Harris 1997; Markman 2009), kokousten johtamiseen (Holmes & Stubbe 2003), johtajuuteen (Clifton 2006) sekä huumoriin ja nauruun (Kangasharju & Nikko 2009). Myös kulttuurienvälisen viestinnän näkökulma on ollut keskeinen kokousten tutkimuksessa

(Poncini 2007), kuten myös englantia lingua francana kokouskäytössä (esim. Virkkula-Räisänen 2010). Monikielisten kokousten tutkiminen on kuitenkin ollut vähäisempää, koska kansainvälisissä kokouksissa käytetään enenevässä määrin pelkästään englantia. Muun muassa Börestam Uhlmannin (1991) tutkimus monikielisistä pohjoismaisista kokouksista, Nikon (2009) tutkimus monikielisestä kokousvuorovaikutuksesta ja Virkkula-Räisänen (2010) tutkimus suomea ja englantia yhdistävästä kokouksesta ovat kuitenkin poikkeuksia tässä mielessä.

2 Aineisto ja menetelmä

Kokouksella tarkoitetaan yleisesti päätöksentekoa varten järjestettyä tilaisuutta, johon osallistuu useita henkilöitä, jotka usein edustavat eri tahoja. Kokouksissa on myös tietyt säännöt ja vakiintuneet menettelytavat. (Korpimies & Lehtonen 1984: 1.) Bargiela-Chiappini ja Harris (1997: 208) määrittelevät kokoukset tehtäväsuuntautuneiksi päätöksentekotapaamisiksi, joihin kuuluu puheenjohtajan ja ryhmän välinen pyrkimys yhteistyöhön.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu Pohjanmaan maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) kokouksen video- ja ääninauhoituksesta (nauhoitettu 30.9.2010). Kokouksessa on 13 osallistujaa, ja sen kesto on noin kaksi tuntia. Maakunnan yhteistyöryhmä on toimielin, joka kokoaa maakunnassa toimivien vaikuttajatahojen edustajat ja sovittaa yhteen maakunnan kehittämisen strategista kokonaisuutta. (Ks. Maakunnan yhteistyöryhmä 2011.) Tarkasteltava kokous on luonteeltaan varsin muodollinen virallisen hallintoelimen kokous. Kokous on kaksikielinen, koska myös Pohjanmaan maakunta on kaksikielinen. Maakunnan asukkaista 51,2 % on ruotsinkielisiä ja 45,5 % suomenkielisiä (Pohjanmaan liitto 2011).

Aineistosta on tehty yleiskielinen litterointi, jossa ilmaisu on muutettu kieliopillisesti oikeaksi. Näin mm. äännähdyksiä ja epäröintejä ei ole litteroitu. Analyysimenetelmä on pääosin kvantitatiivinen, koska kyse on uuteen aineistoon kohdistuvasta pilottitutkimuksesta ja tavoitteena on kartoittaa tulevia tutkimusaiheita luomalla kokonaiskuva virallisen kaksikielisen kokouksen kielivalinnoista. Inspiraatiota määrälliseen analyysiin on

saatu Alfarazin (2009) tutkimuksesta kaksikielisyydestä rituaalisessa kielenkäytössä. Analyysi perustuu puheenvuorojen määriin ja kielenvaihtojen lukumääriin puheenvuorojen sisällä ja niiden välillä. Lisäksi pohdimme määrällisen analyysin perusteella tunnistettuja kielenvaihtelun ominaispiirteitä esimerkkien avulla.

3 Aiempaa tutkimusta

Kokousvuorovaikutusta suomalais-ruotsalaisissa fuusioyrityksissä on kielen näkökulmasta tutkinut Nikko (2009). Hänen tutkimuksensa menetelmänä on keskustelunanalyysi, ja osana tutkimustaan hän on tarkastellut koodinvaihtoa keskustelun ilmiönä. Analyysin tulokset osoittavat, että koodinvaihtoa käytetään lähinnä virallisen kokousvuorovaikutuksen ulkopuolella, kokouksien alku- ja loppuvaiheessa erilaisiin kontekstuaalisiin tarkoituksiin. Kokousten virallinen osuus käydään englanniksi, mutta ennen kokousta ja kokousten jälkeen osallistujat voivat koodinvaihdolla määrittää kokouksen osallistujakuntaa, merkitä siirtymiä vaiheesta toiseen tai peilata omaa ammatillista ja yksityistä identiteettiään kielenvalinnan kautta. Nikon aineistoa erottaa tämän tutkimuksen aineistosta kuitenkin kielenvaihdon sijoittuminen epäviralliseen yhteyteen.

Viralliset kaksikieliset kokoukset ovat valmisteltuja puhetilanteita, joille on tyypillistä kirjoitettuun tekstiin perustuva kaavamainen eteneminen. Sama koskee Alfarazin (2009) tutkimuksen aineistoa. Alfaraz on tutkinut kielenvalintaa kaksikielisissä jumalanpalveluksissa ja verrannut kielenvalintaan vaikuttavia tekijöitä suunnitellussa ja spontaanissa puheessa. Alfaraz (2009: 421) käyttää termejä *rituaalinen* ja *ei-rituaalinen puhe*, joista ensimmäinen liittyy suoraan kirjallisiin lähteisiin perustuviin osiin, kuten rukouksiin, lukukappaleisiin ja virsiin, kun taas ei-rituaalinen puhe koostuu tervehdyksistä, hyvästelyistä ja saarnasta. Alfarazin (2009: 421) mukaan kielenvaihtelu on yleisempää ei-rituaalisessa kuin rituaalisessa puheessa, ja ei-rituaalisessa puheessa kielenvaihtelua tapahtuu sekä virkkeen sisällä että virkkeiden välillä. Rituaalisessa puheessa kielenvaihtelu tapahtuu virkkeiden välillä.

4 Kielenvaihtelu MYRin kokouksessa

Tässä artikkelissa tarkoitamme *kielenvaihtelulla* kaksikielisen viestintätilanteen diskurssiivista kokonaisuutta, jossa suomen ja ruotsin kieli vuorottelevat ja niillä on oma roolinsa ja tehtävänsä (ks. Muysken 2000: 8–9). Muyskenin (2000: 8–9) mukaan kielenvaihtelu on tyypillistä pysyvästi kaksikielisille yhteiskunnille, joissa kielet on perinteisesti pidetty erillään. Suomen kaksikielisyys edustaa juuri tällaista yhteiskunnallista kaksikielisyyttä. Termiä *kielenvaihto* käytämme tilanteesta, jossa sama puhuja vaihtaa kieltä yhden puheenvuoron sisällä.

Ehkä yleisin kaksikielistä puhetta kuvaava käsite on koodinvaihto. Gumperzin (1982: 59) määritelmän mukaan koodinvaihto tarkoittaa kahteen eri kielioppijärjestelmään kuuluvan kielen käyttöä samassa puheenvuorossa (ks. myös Jake & Myers-Scotton 2009: 207). Usein koodinvaihto rajataan kuitenkin pääasiassa lauseen sisäiseksi ilmiöksi (Myers-Scotton 2006: 234). Tässä artikkelissa olemme lausetasoisien tarkastelun sijaan halunneet korostaa viestintätilanteen kokonaisuutta, ja siksi olemme päätyneet käyttämään termiä *kielenvaihtelu*, koska tutkitussa kokouksessa kieltä voidaan vaihtaa paitsi virkkeen sisällä, myös virkkeiden välillä ja puheenvuorojen välillä.

Seuraavissa luvuissa pohdimme ja havainnollistamme kaksikielisen kokouksen ominaispiirteitä, suomen ja ruotsin yhteisvaikutusta kokouksen kokonaisuudessa sekä puheenjohtajan ja esittelijöiden roolia kielenvalinnan näkökulmasta.

4.1 Puheenvuorojen määrä ja kielivalinnat

Saadaksemme aineistosta karkean kokonaiskuvan laskimme siitä puheenvuorojen määrät. Taulukosta 1 käyvät ilmi yksikielisten ja kaksikielisten puheenvuorojen kokonaisuudet sekä puheenjohtajan käyttämien puheenvuorojen määrät. Kaiken kaikkiaan aineistossa on 59 puheenvuoroa, joista 24:ssä käytetään yhtä kieltä ja 35:ssä kahta kieltä. Aineiston yksikielisistä puheenvuoroista 23 on ruotsinkielisiä ja yksi suomenkielinen. Kaksikielisiä puheenvuoroja on 35, joista ruotsia käytetään ensin 30 puheenvuorossa ja suomea ensin viidessä puheenvuorossa.

Taulukko 1. Yksi- ja kaksikielisten puheenvuorojen määrät aineistossa.

Puheenvuorot	Kaikki puheen- vuorot yhteensä	Joista puheenjohtajan puheenvuoroja
Kaksikieliset	35	18
Yksikieliset	24	9
<i>joista ruotsiksi</i>	23	9
<i>joista suomeksi</i>	1	0

Taulukon 1 laskelmissa ei ole otettu huomioon kokouksen alussa pidettyä nimenhuutoa, koska pelkän nimen perusteella ei voi päätellä, mitä kieltä puhutaan. Nimenhuudossa on yhteensä 34 puheenvuoroa. Sanamääriä tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että aineistossa käytetään jonkin verran enemmän ruotsin kielen sanoja (4276 sanaa) kuin suomen kielen sanoja (3317). Yhteensä litteroidussa aineistossa on 7593 sanaa. Suomen kieli ja ruotsin kieli ovat kuitenkin rakenteellisesti erilaisia, ja vaikka luvut näyttävät, että ruotsin kielen sanoja käytetään enemmän, sisältö saattaa olla lähes tasapainossa puheenvuoroissa sanamäärien eroista riippumatta.

Taulukosta 1 käyvät ilmi myös puheenjohtajan puheenvuorojen kielivalinnat. Puheenjohtajan puheenvuoroista suurin osa on joko ruotsinkielisiä (9) tai aloitetaan ruotsiksi (13). Puheenjohtaja myös lopettaa kaksikieliset puheenvuoronsa usein ruotsiksi (13/18). Puheenvuorojensa keskeisen sisällön puheenjohtaja ilmaisee suomeksi puheenvuoron keskellä. Kaiken kaikkiaan puheenjohtaja käyttää näin enemmän suomea puheenvuorojensa sisällä ja enemmän ruotsia vuorojensa alussa ja lopussa.

Alfaraz (2009: 424) toteaa että henkilö, jolla on valta muodollisessa tilanteessa, voi päättää, mitä kieltä puhutaan ja määrätä tilanteen kielellisen normin (ks. myös Myers-Scotton 2000: 1263; Holmes & Stubbe 2003: 71). Tarkastellussa kokouksessa puheenjohtaja määrää kokouksen kielellisen normin aloittamalla puheenvuoronsa ruotsin kielellä, mutta myös päättämällä vuoronsa ruotsiksi, jolloin ruotsista muodostuu viestintätilanteessa se luonteva kieli, jota myös seuraavan puhujan odotetaan

ensisijaisesti käyttävän. Myers-Scottonia (2000: 1263) soveltaen voidaan todeta, että ruotsi on tällöin seuraavalle puhujalle kielellisen normin mukainen *tunnusmerkitön valinta*, joka ei aiheuta reaktioita viestintätilanteessa, kun taas suomen valitseminen olisi *tunnusmerkkinen valinta*. Tarkastellun kokouksen puheenjohtajan puheenvuorojen kokonaiskuva on se, että ruotsin kieli on kokouksessa vallitseva kieli.

4.2 Kielenvaihdot kokouksessa

Määrällisessä tarkastelussa olemme laskeneet myös, montako kertaa sama puhuja vaihtaa kieltä puheenvuoronsa sisällä. Taulukko 2 osoittaa, että kieltä vaihdetaan kokouksessa yhteensä 144 kertaa, mitä voidaan pitää melko suurena määränä.

Taulukko 2. Kielenvaihtojen määrä puheenvuorojen sisällä.

Kielenvaihto suomesta ruotsiin	Kielenvaihto ruotsista suomeen	Yhteensä
66	78	144

Suomesta ruotsiin kieltä vaihdetaan aineistossa 66 kertaa ja ruotsista suomeen 78 kertaa. Suomeen vaihtamisen suurta määrää selittää puheenjohtajan taipumus aloittaa ja lopettaa vuoronsa ruotsiksi. Keskimäärin kieltä vaihdetaan 2–3 kertaa jokaisessa puheenvuorossa.

Esimerkissä 1 on tyypillinen puheenjohtajan vuoro. Kyse on tilanteesta, jossa ollaan valitsemassa pöytäkirjantarkastajia. Esimerkeissä henkilöiden nimet on korvattu etukirjainlyhenteillä.

- (1) PJ: Passar N.N. och M.S? Det är klart att vi väljer dom. *Eli* valitaan nämä kaksi henkilöä pöytäkirjan tarkistajiksi. Då går vi till paragraf 23 landskapets samarbetsdokument 2011–2012. *Eli* pykälä 23 maakunnan yhteistyöasiakirja vuosiksi 2011–2012 ja O.J. olkaa hyvä. Varsågod.

Puheenjohtaja aloittaa vuoronsa ruotsiksi, käyttää vuorotellen suomea ja ruotsia ja päättää lopuksi vuoronsa ruotsinkieliseen jatkokehutukseen esittelijälle. Puheenjohtaja myös signaloi kielenvaihdon suomeen molemmilla kerroilla *eli*-sanalla. Sen sijaan

vaihtaessaan kielen ruotsiksi puheenjohtaja ei mitenkään merkitse kielenvaihtoa (vrt. Myers-Scotton 2000: 1263).

Esimerkki 2 on samantyyppinen puheenjohtajan puheenvuoro, jossa hän ohjaa kokouksen kulkua ja asioiden käsittelyjärjestystä. Esimerkki osoittaa, että vaikka lähes kaikki sisällöt ilmaistaan kahdella kielellä, aivan kaikkea kokouksessa tapahtuvaa ei toisteta.

- (2) PJ: Jaha, tack. Så går vi till behandlingen av det här, ska vi ta det i tre delar det här eller? Jo vi börjar med textdelen som O.J. presenterade. *Eli* aloitetaan tällä tekstiosuudella, mikä O.J. tässä esitteli. Keskustelu? Diskussion kring den?

Alussa puheenjohtaja pohtii esitellyn asian käsittelyjärjestystä suunnaten puheensa esittelijälle ruotsiksi, tekee päätöksen asiasta ruotsiksi ja ilmaisee vain lopputuloksen eli päättämänsä käsittelyjärjestyksen suomeksi. Puheenjohtaja vaihtaa kieltä kerran ruotsista suomeksi ja kerran suomesta ruotsiksi. Vuoro päättyy jälleen ruotsiksi, tällä kertaa osallistujille suunnattuun kysymykseen tai keskustelukehotukseen.

Esimerkki 3 on sellainen, jonka puheenjohtaja aloittaa suomeksi, mikä on poikkeuksellista. Osittain kyse on myös laskentatekniikasta, koska puheenjohtaja aloittaa suomeksi vain silloin, kun edellisen asian käsittely on päätetty nuijan kopautuksella, ja puheenjohtaja itse jatkaa puhetta eli siirtyy saman tien seuraavaan asiaan.

- (3) PJ: Sitten tämä kohta 26. Muut asiat. Övriga ärenden. Varsågod.

Myös esimerkistä 3 voi huomata, että ruotsiksi ei välitetä kaikkea aloituksen tietoa, kun kohdan numero 26 jää vain suomenkieliseen vuoroon. Jälleen puheenjohtaja antaa vuoronsa lopuksi puheenvuoron esittelijälle ruotsiksi sanomalla *varsågod*.

4.3 Esittelijöiden kielenvaihdot

Holmesin ja Stubben (2003: 71) mukaan puheenjohtajan lisäksi myös ne kokouksen osanottajat, joilla on korkea status ja paljon kokemusta voivat vaikuttaa vahvasti kokouksen muotoutumiseen (ks. myös Clifton 2006: 210). Siksi olemme selvittäneet tarkemmin, miten kokouksessa asioita esittelevät virkamiehet toimivat kahdella kielellä.

Kokouksessa on neljä esittelijää, jotka pitävät yhteensä seitsemän esittelypuheenvuoroa. Näistä puheenvuoroista kolme alkaa ja päättyy ruotsiksi ja neljä alkaa ruotsiksi mutta päättyy suomeksi. Aineiston perusteella näyttää siltä, että esittelijöillä on kolme tyypillistä kielenkäyttötapaa. Ensimmäinen tapa on esittää pitkä monologi yhdellä kielellä ja sitten taas sama uudelleen toisella kielellä. Tälle tyypillistä on, että teksti suurelta osin luetaan paperista, mitä myös tukee se, että kokousdokumentit ovat saatavina erillisinä ruotsinkielisinä ja suomenkielisinä versioina, ei yhtenä kaksikielisenä dokumenttina. Toinen kielenkäyttötapa on esitellä lyhyitä jaksoja yhdellä kielellä ja vaihtaa kieltä varsin tiheästi. Lopuksi aineistosta löytyy vielä kolmas tapa, jossa esittelijä käytännössä käyttää yhtä aikaa kahta kieltä eli vaihtaa kieltä virkkeen sisällä. Viimeiselle kielenkäyttötavalle on luonteenomaista nimenomaan spontaani puhe, jota ei lueta paperista. Vaikuttaa siltä, että ne jotka esittelevät pitkiä monologeja ja pitävät kielet selkeästi erillään, seuraavat kirjoitettua tekstiä ja ne, jotka vaihtavat kieltä kesken virkkeen, puhuvat spontaanisti ilman paperia. Esimerkki 4 kuvaa sen tyyppistä puheenvuoroa, jossa esitetään kaksi pitkää, lähes samansisältöistä monologia. Esimerkissä puheenvuoronpitäjä puhuu ensin ruotsiksi ja sitten suomeksi.

- (4) V1: Ja, Herr ordförande det här är ju ett av de här grundläggande problemen vi har, att dels var det ju då att då när programdokumentet för den här perioden för Västra Finland så utgår ju från en större kommunal finansiering än tidigare, det var mycket arbrytning kring det. [...]
Kuntarahoituksen osuus se on meillä ongelma. Kun tämän nykyisen rakennerahoituskauden ohjelmat tehtiin, verrattuna edelliseen kauteen tuli semmonen muutos, että Länsi- ja Etelä-Suomessa nostettiin kuntarahoituksen osuutta kansallisesta rahoituksesta, ja tiesimme kyllä, että tästä saattaa tulla ongelmia [...]

Esimerkissä 5 esittelijä aloittaa ruotsiksi, kun edellinen puhuja, eli siis puheenjohtaja, on sanonut ”Olkaa hyvä S.R., varsågod”.

- (5) H2: Jo, tackar. Som O.J. nämde så bilaga 23A så finns det tyngdpunkterna på skriftligt. **Elikkä** liitteenä 23A, niin kuin O.J. mainitsi, niin on eri alueviranomaisien painopisteet kahdelle tulevalle vuodelle. Mutta sitten liitteet, bilagorna 23B och C, om vi börjar med dom. I bilaga 23B, liitteessä 23B niin tota tämä koskee nyt vuotta 2011 ja Euroopan aluekehitysrahastoa. **Alltså** 2011 och Europeiska regionala utvecklingsfonden. Och landskapet Österbotten, EAKR, de får tvåmiljoner femtontusen euro EU-medel. **Elikkä** kaksimiljoonaa viistoistatuhatta euroa tulee EU-rahoitusta, valtiolta tulee vastinrahoitusta kaksimiljoonaa viiskytseitsemäntuhatta, tvåmiljonerfemtiosjutusen.

Esittelijän kielenkäyttö edustaa luokittelussamme kolmatta kielenkäyttötapaa, jossa on koodinvaihtoa virkkeen sisällä. Esimerkistä voi myös huomata, että kun esittelijä

vaihtaa kielen suomeksi hän sanoo *elikkä* ja kun hän vaihtaa ruotsiksi, hän signaloi kielenvaihtonsa sanomalla *alltså*. Kyseessä on esittelypuheenvuoro, mutta esittelijä ei silti lue tekstiä paperista, vaan hän seuraa kokousaineistossa olevia taulukoita ja selittää niitä spontaanin puheen kautta.

Edellä kuvatut esittelijöiden kielenkäyttötavat eivät kuitenkaan rajaudu pelkästään esittelijöiden puheeseen. Esimerkissä 6 on nähtävissä samantyyppinen kielenkäyttötapa kuin esittelijöillä, jotka esittävät pitkän monologin kahdella kielellä peräkkäin.

- (6) H5: Precis som N.N. säger, det är nog mycket ännu som vi måste slipa här. Alltså det där att vi ska ta ställning till TOTSU före vi egentligen har gjort det här vårt egna, på sätt och vis lite gissa på förhand, och sedan kommer de här då som försent och ni hinner då inte behandla dem de redan far in. De far faktiskt in idag, idag är deadline. [...]
Eli, kyllä tämä aikataulu mikä meillä on tässä ollut, niin että kyllä tässä mennään nurin päin puuhun, se on ihan selvä että nämä TOTSUT on. Mutta ihan vaan, että mistä on niin kuin kyse. Tämä ei ole niin kuin helppo. Elikkä me tehdään nämä strategiset tulosesitykset aina hallituskautiksi, mutta nyt se on vaan niin kuin sattumalta, kun me lähetettiin matkaan puolesta välistä, niin se on niin kuin kahdeksi vuodeksi.

Kyseessä on spontaani puheenvuoro, jota ei lueta paperista. Puhujan esittämä asia tulee ymmärretyksi, vaikka kuulija ymmärtäisi vain toista kieltä, mutta molempia kieliä ymmärtävät saavat selvästi vivahteikkaamman käsityksen asiasta. Puhuja on virkamies, jolla joskus on myös esittelytehtäviä eli korkea status ja paljon kokemusta (vrt. Holmes & Stubbe 2003: 71), joten hänen tapansa käyttää kahta kieltä muodostaa myös eräänlaisen mallin muille osallistujille.

5 Tulokset ja pohdinta

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet yhtä virallista kaksikielistä kokousta kielenvaihtelun näkökulmasta. Kvantitatiivisen analyysin perusteella nousee esiin useita kysymyksiä, joita on syytä tarkastella tarkemmin laajemmalla aineistolla. Yksi jatkotutkimuksessa tarkasteltava seikka on kielenvalinnan mekanismi ja puheenjohtajan rooli siinä. Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että ruotsin kieli on tarkastellussa kokouksessa puheenjohtajan vuoron jälkeen tunnusmerkitön valinta ja suomen kieli tunnusmerkillinen valinta. Näin puheenjohtajan käyttämä kieli dominoi kokousta, asettaa sille raamit ja pitää yllä kommunikaation yhtenäisyyttä (vrt. Alfaraz 2009: 424).

Toinen mielenkiintoinen kysymys koskee esittelijöiden kielenkäyttöä. Analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että esittelijöiden tavassa käyttää kahta kieltä on lähinnä kyse henkilökohtaisesta tyylistä tai mahdollisista kontekstuaalisista tekijöistä, kuten kokouksen osallistujien kokoonpanosta tai ammatillisen identiteetin osoittamisesta (vrt. Nikko 2009: 31–32). Valmistellussa, kirjoitettuun tekstiin perustuvassa esittelyssä suomi ja ruotsi pidetään erillään, kun taas spontaanimmassa puheessa esiintyy enemmän koodinvaihtoa, mitä havaintoa myös Nikon (2009) tulokset tukevat.

Kolmas varteenotettava tutkimushaaste liittyy siihen, miten kielitaustaltaan erilaiset osallistujat kokevat kaksikielisen kokouksen ja siihen, välittyvätkö sisällöt tasapuolisesti molemmilla kielillä. Kun puheenjohtaja aloittaa vuoronsa yleensä ruotsiksi, vaihtaa kieltä kesken vuoron sanoakseen keskeiset asiat suomeksi ja päättää vuoronsa ruotsiksi, tämä saattaa vaikeuttaa suomenkielisten osallistumista kokouksen kulkuun ja jättää suomenkielisen sisällön ohuemmaksi kuin ruotsinkielisen. Jos osallistuja vastaa suomeksi ruotsinkieliseen kysymykseen, tämän voidaan jopa katsoa rikkovan tilanteen normeja. (Vrt. Myers-Scotton 2000: 1264.) Voidaan myös kysyä, kuinka paljon kahden kielen käytössä on kyse asioiden ymmärrettäväksi tekemisestä kaikille ja kuinka paljon muista sosiokontekstuaalisista tekijöistä.

Kaksikielisen kokouksen kielen piirteiden yksityiskohtainen analyysi olisi myös kiinnostava samoin kuin eri puheenjohtajien kielenvalinnan vertailu. Lisäksi kokousdokumenttien kielivalintoja ja suhdetta kokouskäsitteeseen olisi syytä selvittää tarkemmin jatkossa. Kokonaisuudessaan analyysimme osoittaa, että suomen ja ruotsin kielen vuorottelun ja kielten roolien ja tehtävien selvittäminen osana kaksikielisen viestintätilanteen diskursiivista kokonaisuutta kaipaava vielä paljon lisätutkimusta.

Lähteet

- Alfaraz, Gabriela G. (2009). Language Alternation and Choice in a Formal Register: Spanish and English in Bilingual Catholic Services. *International Journal of Bilingualism* Vol. 13: 4, 419–445.
- Atkinson, Max A., E. C. Cuff & John R.E. Lee (1978). The recommencement of a meeting as a member's accomplishment. Teoksessa: Jim Schenkein (toim.). *Language, Thought and Culture: Advances in the Study of Cognition*. London: Academic Press. 133–154.
- Bargiela-Chiappini, Francesca & Sandra Harris (toim.) (1997). *Managing language: The discourse of corporate meetings*. Amsterdam: John Benjamins.
- Börestam Uhlmann, Ulla (1991). *Språkmöten och mötesspråk i Norden*. Rapport 16. Oslo: Nordisk språksekretariat.
- Clifton, Jonathan (2006). A conversation analytical approach to business communication: The case of leadership. *Journal of Business Communication* 43, 202–219.
- Gumperz, John J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holmes, Janet & Maria Stubbe (2003). *Power and politeness in the workplace*. London: Longman.
- Jake, Janice L. & Carol Myers-Scotton (2009). Which language? Participation potentials across lexical categories in codeswitching. Teoksessa: Ludmila Isurin, Donald Winford & Kess de Bot (toim.). *Multidisciplinary Approaches to Code Switching*. Philadelphia, PA: John Benjamins Pub. Company. 207–242.
- Kangasharju, Helena & Tuija Nikko (2009). Emotions in organizations: joint laughter in workplace meetings. *Journal of Business Communication* 46, 100–119.
- Korpimies, Liisa & Jaakko Lehtonen (toim.) (1984). *Kokous- ja neuvottelukielen käsikirja suomi-englanti*. Kielikeskusmateriaalia n:o 35. Korkeakoulujen kielikeskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Maakunnan yhteistyöryhmä (2011) [online]. [Lainattu 29.3.2011]. Saatavilla: http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/pohjois-pohjanmaan_liitto/_organisaatio/maakunnan_yhteistyoryhma_my
- Markman, Kris M. (2009). "So What Shall We Talk About?": Openings and Closings in Chat-Based Virtual Meetings. *Journal of Business Communication* 46, 150–170.
- Muysken, Pieter (2000). *Bilingual Speech. A typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myers-Scotton, Carol (2000). Explaining the Role of Norms and Rationality in Codeswitching. *Journal of Pragmatics* 32, 1259–1271.
- Myers-Scotton, Carol (2006). *Multiple Voices. An Introduction to Bilingualism*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing.
- Nikko, Tuija (2009). *Dialogic Construction of Understanding in Cross-border Corporate meetings*. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-351. Helsinki: Helsinki School of Economics.
- Pohjanmaan liitto (2011). *Tilastotietoa maakunnasta. Pohjanmaa – maakunta pähkinänkuoressa*. [online]. [Lainattu 7.2.2011]. Saatavilla: <http://www.pohjanmaa.fi/fi/d-Pohjanmaa-Tilastotietoa-maakunnasta.aspx?docID=5286&TocID=13>
- Poncini, Gina (2007). *Discursive strategies in multicultural business meetings*. Bern: Peter Lang.
- Virkkula-Räisänen, Tiina (2010). Linguistic Repertoires and Semiotic Resources in Interaction: A Finnish Manager as a Mediator in a Multilingual Meeting. *Journal of Business Communication* 47, 505–531.